

Socialnämnden
Tjänsteskrivelse till socialnämnden

Datum:
2020-02-04

Diarienummer:
SCN-2016-0229

Handläggare:
Helene Göransdotter Löwgren

Rapportering gällande arbetet som utvecklingskommun för romsk inkludering verksamhetsåren 2016–2019

Förslag till beslut

Socialnämnden föreslås besluta

1. att godkänna rapport enligt **bilaga**,
2. att överlämna rapporten till kommunstyrelsen, samt
3. att överlämna rapporten till Länsstyrelsen i Stockholms län.

Sammanfattning

Inom ramen för en samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012 - 2032 har Uppsala kommun under en fyraårsperiod haft möjlighet att vara en utvecklingskommun för romsk inkludering. Syftet har varit att bygga upp en struktur i den kommunala förvaltningen för att förbättra romers inkludering och bedriva metodutveckling inom de områden som utpekats i strategin. Kommunen har erhållit ett ekonomiskt stöd från regeringen på 500 000 kronor per år under perioden. Medlen har använts till att täcka utbildnings- och kompetenshöjande insatser, kulturinsatser, metodarbete, processtöd, information samt deltagande i konferenser och seminarier. Återrapportering av arbetet ska ske till Länsstyrelsen i Stockholms län som har ett regeringsuppdrag för samordning och uppföljning nationellt kring romsk inkludering.

Ärendet

Bakgrund

Sveriges regering har beslutat om en långsiktig strategi för romsk inkludering som gäller till och med år 2032. Inom ramen för strategin utlyste kulturdepartementet år

2016 ett bidrag för utveckling av kommunal verksamhet för romsk inkludering för att intensifiera arbetet. Uppsala kommun sökte bidraget genom beslut i kommunstyrelsen den 6 april 2016.

Uppsala kommun valdes av regeringen ut till en av fem utvecklingskommuner för romsk inkludering och beviljades bidrag för perioden 1 juni 2016 till 30 juni 2018. Socialnämnden ansvarar för att samordna utvecklingsarbetet i enlighet med ansökan.

Uppsala kommun har i skrivelse från kulturdepartementet den 22 juni 2017 erbjudits att förlänga perioden som utvecklingskommun för ytterligare två år, 2018 – 2020, vilket kommunen gjorde. Beslut om detta togs i kommunstyrelsen den 22 augusti 2017.

Det ekonomiska stöd som ges en utvecklingskommun är 500 000 kronor per år under perioden. Medlen ska användas till att bygga upp en struktur i de kommunala förvaltningarna för att förbättra romers inkludering och bedriva metodutveckling inom de områden som utpekats i strategin. Medlen används till att täcka utbildnings- och kulturinsatser, metodarbete, processtöd, information, deltagande i konferenser och seminarier.

I ansökan om att bli en utvecklingskommun för romsk inkludering identifierade kommunen fyra områden att arbeta med: stärka civilsamhällets organisering, socialtjänst, arbetsmarknad samt utbildning med fokus på grundskolan. Dessa områden identifierades på basen av kunskaper och erfarenheter från tidigare arbetsmarknadsprojekt och de behov minoriteten hade gett uttryck för i samråd och i det samhällsvägledande arbetet.

I september 2016 hölls en workshop med representanter för nationella minoriteten romer som bekräftade en fortsatt inriktning på de tidigare fyra identifierade områdena. Under samma månad hölls en workshop med tjänstepersoner från de berörda förvaltningarna inom kommunen. Utifrån workshoparna arbetades en aktivitetsplan fram för Uppsala som utvecklingskommun för romsk inkludering.

Perspektivet är långsiktigt och arbetet sker i ett samarbete mellan socialförvaltningen, kulturförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen, utbildningsförvaltningen, kommunledningskontoret och det romska civilsamhället.

Länsstyrelsen i Stockholm har ansvar för samordning och uppföljning över arbetet nationellt med romsk inkludering. Länsstyrelsen vill ha en rapportering från Uppsala kommun gällande utvecklingsarbetet för åren 2016 – 2019.

Föredragning

I bifogad rapport redovisas utvecklingsarbetet för romsk inkludering som genomförts kommunövergripande inom Uppsala kommun under perioden 2016 – 2019. Involverade förvaltningar har varit socialförvaltningen, kulturförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen, utbildningsförvaltningen och kommunledningskontoret.

Rapporten innehåller genomförda kompetenssatsningar inom olika områden, genomförda publika arrangemang samt utvecklingsarbetet tillsammans med den nationella minoriteten romer bosatta i Uppsala.

Kunskapen om romers historia och livsvillkor behöver öka bland kommunens personal och kommunen har under hela utvecklingsperioden fokuserat på att genomföra en rad olika kompetenssatsningar för medarbetare inom kommunen.

Alla kompetenssatsningar och utbildningstillfällen som har genomförts under perioden som utvecklingskommun för romsk inkludering har lett till att fler medarbetare inom kommunen fått ökad kunskap för frågor om romsk inkludering och romers livssituation, mänskliga rättigheter, minoritetslagstiftningen och ett rättighetsbaserat arbetssätt samt kommunens ansvar som skyldighetsbärare.

Under perioden som utvecklingskommun har kommunens expertis inom romsk inkludering blivit allt synligare och efterfrågats både internt i organisationen såväl som externt.

Samverkan har också skett med lokala aktörer och under flera år har särskilda dagar uppmärksammats, som Internationella Romdagen, Resandefolkets högtidsdag samt Förintelsens minnesdag. Kommunen värdesätter samarbetet med lokala aktörer och anser att det är en framgångsfaktor som bidrar till att främja den nationella minoritetens rättigheter inom en rad områden.

Den nationella strategin för romsk inkludering samt utvecklingsarbetet innefattar inte gruppen socialt utsatta EU-medborgare.

Socialnämnden

Åsa Carlsson
Tf. direktör

Socialförvaltningen

Rapport

Handläggare:

Helene Göransdotter Löwgren

Länsstyrelsen i Stockholm
Mirelle Gyllenbäck
Avdelningen för hållbar tillväxt
Box 22067
104 22 Stockholm

Rapportering gällande arbetet som utvecklingskommun för verksamhetsåren 2016–2019

1. Beskriv på vilket sätt arbetet med romsk inkludering varit politiskt förankrat?

I Uppsala kommun finns en politisk vilja och en politisk förankring om att kommunen ska arbeta för utveckling av kommunal verksamhet för romsk inkludering. I maj 2014 beslutade dåvarande utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden om att anställa en romsk brobyggare på heltid tillsammans med en samordnare för nationella minoriteten romer. Den romska brobyggaren studerade då vid Södertörns Högskola på romsk brobyggarutbildning med inriktning mot social omsorg och hälsa som Södertörns Högskola gav på uppdrag av Socialstyrelsen. Brobyggare och samordnare tillhör sedan januari 2015 organisatoriskt Enheten för strategiskt stöd inom socialförvaltningen. De har sedan dess haft ett formellt uppdrag av socialnämnden att fortsätta arbeta med romsk inkludering med ett kommunövergripande perspektiv. Uppdraget är formulerat i verksamhetsplan och budget för socialnämnden samt i socialförvaltningens aktivitetsplan.

Efter att kulturdepartementet i januari 2016, utlyst bidrag för att utveckla kommunal verksamhet för romsk inkludering beslutade kommunstyrelsen den 6 april att ansöka.

I det fall Uppsala kommun blev utvald, beslutade kommunstyrelsen att uppdra till socialnämnden att ansvara för utvecklingsarbetet för romsk inkludering.

Uppsala kommun erbjöds i skrivelse från kulturdepartementet att förlänga perioden som utvecklingskommun ytterligare två år. Kommunstyrelsen beslutade i augusti 2017 att ansöka om en förlängning av bidraget i två år från och med den 1 juli 2018.

I december 2019 antog kommunstyrelsen handlingsplanen, Program för Uppsala kommuns barn- och ungdomspolitik. I handlingsplanen står att kommunens

verksamheter ska genomföra insatser för att säkerställa att information om minoritetsrättigheter riktade till barn och unga finns tillgängliga.

2. Hur har arbetet förankrats hos den romska målgruppen i kommunen? Hur har romers delaktighet och inflytande säkerställts?

Samråd hölls i mars månad 2016 med romer från de olika grupperna i Uppsala innan beslut om att ansöka om bidrag för utveckling av kommunal verksamhet för romsk inkludering gjordes. Samrådet ställde sig positivt till att kommunen skulle göra en ansökan utifrån de fyra områden som Uppsala kommun formulerade i sin ansökan till kulturdepartementet. I ansökan om att bli en utvecklingskommun för romsk inkludering identifierade kommunen fyra områden att arbeta med; stärka civilsamhällets organisering, socialtjänst/kontakt med myndighet, arbetsmarknad och utbildning med fokus på grundskolan. Dessa områden definierades utifrån kunskaper och erfarenheter från tidigare arbetsmarknadsprojekt Romané Bucá riktad till den nationella minoriteten romer i Uppsala kommun samt de behov minoriteten hade gett uttryck för i samråd och i det samhällsvägledandet arbetet.

Den förlängda ansökan i augusti 2017 förankrades även den hos de romer som deltar i mötesplatsen Kafé Romano och de som regelbundet har deltagit i samråd.

Workshop med nationella minoriteten romer

Den 11 september 2016 anordnade Uppsala kommun en workshop med representanter från romer bosatta i Uppsala. Syftet med workshopen var att tillsammans med representanter från den nationella minoriteten romer bosatta i Uppsala inleda en planeringsprocess i delaktighet och stämma av behov och ta fram förslag till lösningar med målgruppen.

Ett viktigt steg i planeringsarbetet är delaktighet vilket är en förutsättning för att lyckas att uppnå goda resultat. Därför anordnades en första workshop med målgruppen innan fortsatta samtal med andra aktörer. För att få bästa möjliga förutsättningar till dialog om kommunens arbete med insatser och stöd till den nationella minoriteten romer bjöd den romska brobyggaren och samordnaren in målgruppen i Uppsala bosatta romer från alla de grupper (svenska romer, finska romer, balkan-romer, polska romer och resande folket) som brobyggaren och samordnaren hade kontakt med till en planeringsdag med workshop. Syftet med dagen var att målgruppen, i lugn och ro, i dialogform under en dag skulle ta fram ett första underlag av målgruppens behov samt förslag på lösningar – aktiviteter att ta med i det fortsatta arbetet som utvecklingskommun för romsk inkludering. Detta var ett första steg i delaktighet.

Brobyggare/samhällsvägledare med romsk språk- och kulturkompetens

Kommunens samhällsvägledare med romsk språk- och kulturkompetens har en tillsvidareanställning inom kommunen sedan augusti 2014. Samhällsvägledaren ansvarar för en öppen mottagning två gånger i veckan för minoriteten i arbetsmarknadsförvaltningens öppna lokaler. Dit är romer välkomna för att få råd, stöd och vägledning. Det är en fördel att mottagningen finns inom arbetsmarknadsförvaltningens lokaler då det är lätt att lotsa vidare till ordinarie handläggare inom utbildnings- och arbetsmarknadsområdet.

En gång i månaden bjuder samhällsvägledaren in minoriteten till Kafé Romano utifrån olika teman. Kafé Romano är en plattform och mötesplats enbart för personer som tillhör den nationella minoriteten romer och där samlas såväl unga som äldre. Kafé Romano finansieras av kommunen och sker i arbetsmarknadsförvaltningens lokaler, i angränsande lokaler där samhällsvägledaren har samhällsvägledning två tillfällen per vecka. Samhällsvägledare med romsk språk- och kulturkompetens bjuder regelbundet in till en träff cirka en gång i månaden, en vardagskväll mellan kl. 18 – 20 och då bjuder kommunen på fika. Inbjudan går ut brett; via post, mejl, sms, telefonsamtal till minoriteten romer bosatta i Uppsala som kommunen har kontakt med, med en uppmaning att sprida inbjudan vidare till berörda. Varje tillfälle har ett på förhand bestämt tema med en inbjuden gäst som samhällsvägledaren ansvarar för och vilka är överenskomna med minoriteten tidigare – dialog förs kontinuerligt med minoriteten om vilka teman och frågor som ska tas upp. Till exempel har Antidiskrimineringsbyrån Uppsala (ADU) haft en temakväll på Kafé Romano och föreläst om romers rättigheter och diskrimineringslagen och vad ADU kan bidra med för hjälp vid diskriminering. Vid senaste Kafé Romano i slutet av januari var insatsansvarig för projekt Samverkan Gottsunda, arbetsmarknadsförvaltningen, inbjuden. Under kvällen gavs information om Utbildnings- och jobbcenter, som öppnades under 2019 i stadsdelen Gottsunda, samt synpunkter inhämtades på hur centret kan utvecklas på bästa sätt. Insatsansvarig fick också kontakt med personer från minoriteten för att genomföra fördjupade samtal vid senare tillfälle. Syftet med träffarna på Kafé Romano är att stärka romsk delaktighet och inflytande.

Samråd

Kommunen bjuder regelbundet in till samråd tillsammans med den nationella minoriteten romer. Samråd har genomförts regelbundet sedan 2012 och påbörjades under tiden med arbetsmarknadsprojekt Romané Bucá.

Samråden är öppna för alla som är intresserade och vill delta och inbjudan går ut öppet. Inbjudan sprids via samhällsvägledarens olika kanaler som brev, mejl, sms samt anslås på kommunens kontaktcenter, bibliotek och aktivitetscentra.

Samråden har genomförts på olika platser i Uppsala samt varit förlagda till efter ordinarie kontorstid, vilket har varit önskemål från minoriteten. Deltar på samråden gör tjänstepersoner från berörda förvaltningar samt förtroendevalda. Samråden har genomförts i snitt en gång per termin. Deltagare har varit unga såväl som vuxna men det är och har varit svårigheter med kontinuitet och delaktighet från målgruppen. Minoriteten har möjlighet att föreslå frågor som ska tas upp på samråden men det har varit en oregelbunden närvaro från minoriteten vilket påverkat kontinuiteten.

Det är viktigt att samråden upplevs som meningsfulla och att det finns kontinuitet. Det återstår också att se hur beslutsfattandet ska beakta samråden. Samhällsvägledaren har arbetat med förberedelse inför samråd samt att följa upp och sprida information om samråden genom Kafé Romano.

3. Hur har arbetet som genomförts tagit sin utgångspunkt i romers behov?

Mycket kunskap och erfarenhet om romers behov framkom till kommunen i tidigare arbetsmarknadsprojekt Romané Bucá. som kommunen bedrev under flera år. Flertalet romer i Uppsala har låg utbildningsnivå, höga ohälsotal, hög grad av arbetslöshet och bristfälliga kunskaper om sina rättigheter. Från tidigare arbetsmarknadsprojekt framkom att det romska civila samhället i Uppsala behövde stöd att organisera sig eller gå in i befintliga organisationer. Romer hade uttryckt att de behövde stöd med att bilda föreningar och förvärva föreningskunskap, vilket skulle gynna gruppen och ge bättre förutsättningar att utveckla samråd. Tidigare erfarenheter visade att romer upplevde brist på dialog och inflytande i frågor som rör dem samt en utbredd brist på tillit och förtroende för samhället och institutioner. Många romer berättade om ett dåligt bemötande från kommunala verksamheter och från majoritetsbefolkningen. Romer vittnade om att bemötandet från socialtjänsten och skola alltför ofta bygger på myter och fördomar vilket vittnar om okunskap när det gäller romers historia och livsvillkor. Romer beskrev den vardagsdiskriminering som de lever med och att många romer väljer att dölja sitt ursprung i kontakten med arbetsgivare för att få större chanser till arbete. På samråd med minoriteten inför en ansökan om att bli en utvecklingskommun för romsk inkludering kom det som beskrivs här tydligt fram.

Workshopen tillsammans med målgruppen i september 2016 utgjorde ett mycket viktigt steg i planeringsprocessen som utvecklingskommun för romsk inkludering. Resultatet blev tydliga förslag på åtgärder för det fortsatta utvecklingsarbetet och bekräftade en fortsatt inriktning på de tidigare fyra identifierade områdena; stärka civilsamhällets organisering, socialtjänst/kontakt med myndighet, arbetsmarknad och utbildning med fokus på grundskolan. Workshopen gav också tillfälle till erfarenhetsutbyte och viktiga diskussioner om frågor beträffande romers livssituation och utbyte av idéer på lösningar. Det framkom också att romer erfar att tjänstepersoner har stor okunskap om den nationella minoriteten romer, deras historia och livssituation. Flera berättade att de döljer sin identitet på grund av rädsla för att drabbas av antiziganism. Workshopen med minoriteten visade att kommunen behövde genomföra kompetenssatsningar för personal då kunskapen är låg. Det framkom också att romer behöver kunskap om sina rättigheter samt information och vägledning. Man uttryckte också en önskan om en mötesplats för romer och stöd med att bilda en gemensam förening.

4. På vilket sätt har arbetet varit långsiktigt?

Senare i september 2016 genomfördes också en workshop med tjänstepersoner från utbildningsförvaltningen, socialförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen, kulturförvaltningen och kommunledningskontoret. Den workshopen med personal baserades på alla de resultat som togs fram i den första workshopen med nationella minoriteten romer. Utifrån förslagen från de båda workshoparna och utifrån samverkansprocesser med respektive förvaltning formulerades förankringsbara och genomförbara åtgärder till en slutlig aktivitetsplan. Aktivitetsplanen har varit ett arbetsdokument som beskrivit vilka åtgärder som ska vidtas under perioden som utvecklingskommun. Planen har också tydliggjort ordning och ansvarsfördelning gällande genomförandet och uppföljningen av de åtgärder som har tagits fram.

Kommunen har sedan augusti 2014 en tillsvidareanställd samhällsvägleddare med romsk språk- och kulturkompetens samt en tillsvidareanställd samordnare. Professionerna har haft olika funktioner och ansvarsområden men har tillsammans drivit och samordnat utvecklingsarbetet utifrån framtagen aktivitetsplan.

Kontaktpersoner för romsk inkludering finns inom respektive förvaltningsområde som är involverade i utvecklingsarbetet för romsk inkludering; kulturförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen, utbildningsförvaltningen, socialförvaltningen samt social hållbarhet vid kommunledningskontoret. Kontaktpersoner från de olika förvaltningarna har deltagit i kunskapshöjande insatser om bland annat minoritetspolitiken och romska livsvillkor idag.

Styrgruppen som består av chefer från kommunledningskontoret, socialförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen, utbildning- och kulturförvaltning har varit en betydelsefull och viktig förutsättning för det långsiktiga arbetet. Styrgruppen har kunnat synliggöra och lyfta arbetet till andra ledningsgrupper, informera om vad det innebär att kommunen är en utvecklingskommun. Att kommunen ska utveckla arbetssätt och kompetens internt och tillgodose romers rättigheter (se mer fråga 5).

5. På vilket sätt har arbetet integrerats i kommunens ordinarie strukturer?

Som tidigare nämnts togs en aktivitetsplan fram utifrån fyra olika områden där nämnda förvaltningar varit involverade. Under utvecklingsperioden har det varit värdefullt med en aktivitetsplan som stöd i arbetet med att identifiera, åtgärda och utveckla områden. Kontaktpersoner har funnits inom varje förvaltning vilket har varit viktigt för att utvecklingsarbetet integreras i ordinarie verksamhet. Genom kontaktpersoner inom de olika förvaltningarna har information lättare nått ut internt. Planering och avstämningar av pågående och kommande aktiviteter sker kontinuerligt tillsammans med kontaktpersoner inom respektive förvaltning. Likaså sker planering av interna kompetenssatsningar för personal tillsammans med kontaktpersoner inom de respektive förvaltningarna. Kontaktpersonernas roll har också varit betydelsefulla i förankringen av arbetet då det lett till att allt fler tjänstepersoner fått kunskap och kännedom om kommunens utvecklingsarbete för romsk inkludering.

Det kommunövergripande utvecklingsarbetet för romsk inkludering som socialnämnden har det samordnande ansvaret för synliggörs i nämndens verksamhetsplan. Samordnaren ansvarar för att utvecklingsarbetet gällande socialnämndens ansvarsområde för romsk inkludering redovisas samt följs upp i samband med kommunens tertialuppföljning.

Samhällsvägleddaren med romsk språk- och kulturkompetens arbetar i socialförvaltningens reception för barn och unga. Där ges utrymme till att sprida kunskap om romsk historia och romers livssituation. På så vis sprids det internt till handläggare att samhällsvägleddaren med romsk språk- och kulturkompetens finns att tillgå som resurs inom socialförvaltningen.

Styrgruppen har haft en viktig roll under utvecklingstiden då den har representation från alla berörda förvaltningar som medverkade i den initiala ansökan om att bli en utvecklingskommun för romsk inkludering. I styrgruppen har förvaltningarna deltagit i diskussioner om förhållningssätt, synliggöra arbetet, prioriteringar och fortsatta mål

med arbetet för romsk inkludering. Det har varit värdefullt att samtalen i styrgruppen har utmynnat i ett gemensamt förhållningssätt för det fortsatta arbetet.

Uppsala kommuns fortsatta arbete med romsk inkludering synliggörs i kommunens handlingsplan för att främja mänskliga rättigheter som nu är under revidering och som är ett övergripande styrdokument. På så sätt integreras det fortsatta arbetet för romsk inkludering i kommunens ordinarie strukturer. I handlingsplanen för att främja mänskliga rättigheter synliggörs också kommunens roll som skyldighetsbärare utifrån minoritetslagstiftningen. Handlingsplanen, som är under revidering, kommer att utökats med ytterligare ett delområde som innehåller kommunens mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet.

6. Hur har ansvaret för arbetet med romsk inkludering fördelats mellan olika funktioner/roller i kommunen?

Kommunstyrelsen har beslutat att det samordnande utvecklingsarbetet för Uppsala som utvecklingskommun för romsk inkludering ska samordnas av socialnämnden. En styrgrupp finns med chefer och medarbetare från socialförvaltningen, utbildningsförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen, kulturförvaltningen samt kommunledningskontoret. Syftet med styrgruppen är att stötta genomförandet av aktivitetsplanen och att se till att målen och aktiviteterna blir en naturlig del av den kommunala verksamheten samt att förstärka arbetet med romsk inkludering. Styrgruppen bidrar till att synliggöra arbetet, prioriteringar och fortsatta mål med arbetet för romsk inkludering.

Kommunen har en anställd brobyggare/samhällsväglare med romsk språk- och kulturkompetens samt en samordnare vilka haft olika funktioner och ansvarsområden men som tillsammans har drivit och hållit i utvecklingsarbetet.

Samhällsväglaren fungerar som en länk mellan romer och offentlig förvaltning och arbetar för att skapa större tillit och förtroende till kommunens olika verksamheter. Samhällsväglaren ansvarar för samhällsvägledning vid en öppen mottagning två gånger i veckan samt bjuder in till plattformen Kafé Romano (vilket har beskrivits tidigare). Samordnaren som är anställd vid samma förvaltning har en strategisk roll.

Utvecklingsarbetet har skett i nära samverkan med Avdelningen för social hållbarhet vid kommunledningskontoret där kommunens övergripande arbete för mänskliga rättigheter samt alla nationella minoriteter finns.

Som tidigare nämnts finns kontaktpersoner från respektive förvaltning och kommunen verkar för en aktiv delaktighet av målgruppen för att säkerställa romskt inflytande och för en god dialog med verksamheter.

7. Hur har kommunens kapacitet att arbeta med romsk inkludering förbättrats under perioden?

Kommunen ser en förbättring och en framgång i arbetet som utvecklingskommun att kontakter har tagits externt med såväl myndigheter som andra kommuner runt om i landet som med lokala samarbetspartners. Kommunen har regelbunden kontakt med flera andra kommuner i landet som arbetar med romsk inkludering. Det är värdefullt

att kunna utbyta erfarenheter, råd och stöd från andra kommuner som arbetar med frågan och vilket bidrar till en förbättring för kommunens utvecklingsarbete på en rad områden. Kommunen värdesätter samarbetet med lokala aktörer och anser att det är en framgångsfaktor som bidrar till att främja den nationella minoritetens rättigheter inom flera områden. Under perioden som utvecklingskommun har kommunens expertis inom romsk inkludering blivit allt synligare och efterfrågats både internt i organisationen såväl som externt.

Alla kompetenssatsningar och utbildningstillfällen som har genomförts under perioden som utvecklingskommun för romsk inkludering har lett till att fler medarbetare inom kommunen fått ökad kunskap för frågor om romsk inkludering och romers livssituation, mänskliga rättigheter, minoritetslagstiftningen och ett rättighetsbaserat arbetssätt samt kommunens ansvar som skyldighetsbärare. De kunskapshöjande insatserna har gett resultat då frågor och intresset ökat samt förståelsen för romsk inkludering i kommunen. Arbetet för romsk inkludering har blivit synligare genom åren som utvecklingskommun.

Under hösten 2018 bjöd kommunen in alla nationella minoritetsbarns vårdnadshavare till ett dialogmöte kring det kommande barn- och ungdomspolitiska programmet. I den nytagna handlingsplanen Program för Uppsala kommuns barn- och ungdomspolitik står idag att kommunen ska genomföra insatser för att säkerställa att information om minoritetsrättigheter riktade till barn och unga finns tillgänglig. Samt genomföra insatser för att öka delaktigheten i kommunens processer och samråd hos barn och unga i de nationella minoriteterna.

Den 1 januari 2019 reviderades Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, med utökade rättigheter och förtydliganden kring hur dessa rättigheter ska informeras om. Kommunen arbetar aktivt med att utveckla webbsidan med fokus på mänskliga rättigheter samt förbättra och utöka informationen till både nationella minoriteter, allmänheten och den egna organisationen.

Det pågår ett arbete med att ta fram informationsfilmer riktat till den nationella minoriteten romer om deras rättigheter och filmerna kommer att publiceras på Uppsala kommuns webbsida. En samlingsfilm handlar om romers historia och livssituation och tar upp rätten till sitt språk och kultur. Tre kortare filmer som informerar om rätten till modersmålsundervisning i grundskolan, en film om arbetsmarknad och Utbildnings- och jobbcenter samt en film om äldreomsorgen. Samtidigt ska en film riktat till medarbetare och chefer om kommunens skyldigheter gällande minoritetslagstiftningen produceras och publiceras på kommunens intranät. Kommunen arbetar också med framtagande av mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet.

8. Vilka verksamhetsområden inom strategin har ni fokuserat på och varför?

Som nämnts tidigare i rapporten, under punkt 2 och 3, så framkom mycket kunskap och erfarenhet om romers behov till kommunen i tidigare arbetsmarknadsprojekt Romané Bucá som kommunen bedrev under flera år. Utifrån tidigare kunskap och erfarenheter identifierade kommunen fyra områden att fokusera utvecklingsarbetet på. Alla viktiga områden i regeringens strategi för romsk inkludering; stärka civilsamhällets organisering, socialtjänst/kontakt med myndighet, arbetsmarknad och

utbildning med fokus på grundskolan. Att fokusera arbetet på dessa områden hade även minoriteten gett uttryck för i samråd och i det samhällsvägledandet arbetet.

Resultatet av den workshop som hölls i september 2016 med representanter från minoriteten bekräftade ett fortsatt fokus på utvecklingsarbetet av ovan verksamhetsområden. För att utvecklingsarbetet med romsk inkludering ska uppnå hållbara och långsiktiga resultat arbetades en aktivitetsplan fram där delaktighet var ett nyckelord i framtagandet av planen. Som även tidigare nämnts genomfördes workshops med bosatta romer i Uppsala samt med tjänstepersoner från respektive förvaltningsområden samt från kommunledningskontoret utifrån de identifierade områdena som det fortsatta utvecklingsarbetet har fokuserat på.

9. Vilka metodutvecklingsinsatser har genomförts?

Kunskapen om romers historia och livsvillkor behöver öka bland kommunens personal. Detta framkom, inte minst, under den första workshopen som hölls i september 2016 med representanter från den nationella minoriteten romer.

Kommunen har under hela utvecklingsperioden fokuserat på att genomföra en rad olika kompetenssatsningar för medarbetare inom kommunen. De kunskapshöjande insatserna har genomförts både som inspirations- och kunskapsdagar för medarbetare från flera förvaltningar samt till längre utbildningstillfällen uppdelat på flera tillfällen riktat till specifika förvaltningar.

Kompetenssatsningen med fokus på arbetsmarknad påbörjades under 2017 och sträckte sig under 2018. Den kompetenssatsningen inleddes med temat "Hur antiziganismen och romsk inkludering hänger ihop med diskriminering, aktiva åtgärder och bemötande?" Många romer beskriver den vardagsdiskriminering som man lever med och många romer väljer att dölja sitt ursprung i kontakten med arbetsgivare för att få större chanser till arbete. Under de fyra utbildningstillfällena som genomfördes på olika teman deltog romska föreläsare vid varje tillfälle, Antidiskrimineringsbyrån Uppsala, Romskt- informations och kunskapscenter (RIKC) i Malmö stad samt romsk brobyggare och nationell samordnare från Arbetsförmedlingen.

Under 2018 erbjöds personal inom socialförvaltningen samt förtroendevalda inom socialnämnden att delta i en halv utbildningsdag med workshop kring ett inkluderande arbetssätt. Kompetenssatsningen genomfördes i samverkan med Romskt informations- och kunskapscenter (RIKC) i Malmö stad tillsammans med utredare vid Socialstyrelsen. RIKC och Socialstyrelsen besökte Uppsala kommun under två dagar och presenterade under workshopen teoretiska förklaringsmodeller som förutsättningar för romsk inkludering. En av modellerna beskriver hur antiziganism existerar på såväl individuell som på strukturell nivå och att det finns behov av en diskursiv förändring som möjliggör nya sätt att tänka, känna och tala, och därmed också handla. Deltagarna funderade över vilka som är "vi och dom andra" och vilka utmaningar som finns med att skapa ett nytt vi. Utifrån Socialstyrelsens utbildningsmaterial "I bemötandet tar framtiden form" reflekterade deltagarna över åtgärder som skyddar mot diskriminering och antiziganism.

Tillsammans med personal från socialförvaltningen deltog också personal från omsorgs-, arbetsmarknad- och kulturförvaltningen samt personal inom HR och

kommunledningskontoret. Deltog gjorde 35 personer från nämnda förvaltningar och deltagarna gav mycket höga poäng i utvärderingarna och samtliga uttryckte att det var en viktig och lärorik kompetenssatsning.

Efter utbildningen fick deltagarna ta del av fördjupningsmaterial och kontaktuppgifter för romsk inkludering lokalt samt nationellt via mejl. Utbildningstillfällena ledde också till att fler personer inom kommunen visat ett större engagemang för frågor om romsk inkludering, ett rättighetsbaserat arbetssätt och för kommunens ansvar som skyldighetsbärare att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter.

Under 2019 har kommunen fortsatt att genomföra kompetenssatsningar med romska föreläsare för personal. En av dem riktade sig till personal inom Fritid Uppsala med en föreläsning av och med jurist Sunita Memetovic som gav en personlig berättelse om sitt liv. Dessa utbildningsdagar har genomförts på Upplandsmuseet där man samtidigt har haft möjlighet att ta del av utställningen ”Drömmen om skolan – om romers rätt till utbildning” och många som deltog under kompetensdagen skrev i utvärderingarna att dagen hade varit mycket lärorikt och gett ny och viktig kunskap.

Under 2019 har kommunen tillsammans med Boverket och Upplandsmuseet genomfört utbildningen ”Likabehandling av romer på bostadsmarknaden”. Utbildningen genomfördes vid ett tillfälle i maj månad samt vid tre tillfällen under hösten 2019. Deltog gjorde representanter från operativ såväl som strategisk nivå vid Uppsala Bostadsförmedling, representanter från hyresvärdar, bostadsbolag, HR, utredare inom arbetsmarknadsförvaltningen, bostadshandläggare samt medarbetare inom fastighetsdrift vid stadsbyggnadsförvaltningen samt utredare vid Länsstyrelsen Uppsala län. Upplandsmuseet har samtidigt berättat om romska historiska boplatser i Uppsala. Samt uppmärksammat de två utställningar som visats under det senaste året på Upplandsmuseet; ”Drömmen om skolan – om romers kamp för utbildning” samt ”100% kamp – Sveriges historia berättar om människor kämpar för att få rätt att leva livet fullt ut i ett jämlikt Sverige”.

Utbildningstillfällena har lett till att fler medarbetare inom kommunen fått ökad kunskap för frågor om romsk inkludering, minoritetslagstiftningen och ett rättighetsbaserat arbetssätt samt för kommunens ansvar som skyldighetsbärare.

10. Vilka effekter bedömer ni att era utvecklingsinsatser har gett? Resonera både utifrån ett kommunalt och romskt perspektiv.

Ett kommunalt perspektiv

Genom flertalet kunskapshöjande insatser har medarbetare inom kommunens förvaltningar fått ökad kunskap om utvecklingsarbetet för romsk inkludering och ett rättighetsbaserat arbetssätt samt fått ökad kunskap om kommunens roll som skyldighetsbärare; att säkerställa rättigheter för de nationella minoriteterna. Området och frågan har blivit alltmer synligt och expertisen efterfrågas. Begreppet rättighet är mer framträdande i kommunens arbete och att kunna skilja på behov och rättigheter.

Trots att kommunen har annonserat vid ett flertal tillfällen för att finna en modersmåls lärare i romani chib har kommunen inte lyckats att rekrytera någon lärare. Det är en brist att kommunen inte har någon modersmåls lärare och inte kan erbjuda undervisning i romani chib. En svårighet som Uppsala delar med flera andra

kommuner. Kommunen behöver se över vilka möjligheter som kan finnas och som behöver tas för att kunna erbjuda modersmålsundervisning i romani chib.

Det är fortfarande en utmaning att få uppmärksamhet för arbetet internt och att nå ut i organisationen. Utvecklingsarbetet för romsk inkludering behöver ha en långsiktig lösning liknande förvaltningsområden som finns för sverigefinnar, tornedalningar samt samer. Sådana förvaltningsområden får ett öronmärkt statsbidrag.

Ett romskt perspektiv

Ser man längre tillbaka, innan tiden som utvecklingskommun för romsk inkludering, har flera personer från minoriteten som deltog i arbetsmarknadsprojekt Romané Bucá blivit självförsörjande.

Kommunen arbetar och har arbetat målmedvetet med att ge den nationella minoriteten romer möjlighet till inflytande och delaktighet. Arbetet bygger på uthållighet och långsiktighet där kommunen arbetar på många sätt med att ta kontakt och sprida information om minoritetens rättigheter samt sprida information om frågor som särskilt berör minoriteten.

Dock möter kommunen svårigheter med att nå ut till alla inom den nationella minoriteten romer. Allt färre personer kommer till Kafé Romano trots kontinuerligt arbete med att söka upp och nå ut med information. Kommunen har utmaningar med att samla minoriteten fullt ut till samråd då det saknas representation från flera romska grupper och det har varit svårt att hålla kontinuiteten i samråden då olika representanter deltagit från gång till gång.

Kommunen har genom samhällsvägledaren med romsk språk- och kulturkompetens och samordnaren sökt upp romer och bjudit in samt uppmuntrat till att delta i utvecklingsarbetet. Det är ett arbete som pågår kontinuerligt och som kräver tid, resurser och förståelse för minoritetens utsatthet. Tillit och förtroende är viktigt och tilliten och förtroendet för myndigheter är mycket lågt och kommunen är medveten om att arbetet att fortsätta skapa tillit och förtroende för det offentliga kräver fortsatta insatser och arbete av skyldighetsbärarna. Orsaken till att kommunen inte når fullt ut till alla inom minoriteten romer kan ha flera förklaringar. Kommunen behöver fortsätta att hitta nya vägar och metoder för att säkerställa den nationella minoritetens delaktighet och inflytande.

11. Hur ser de ekonomiska förutsättningarna ut för ett fortsatt arbete med romsk inkludering efter avslutad utvecklingsverksamhet?

I kommunens utvecklingsarbete för romsk inkludering är flera förvaltningar samt kommunledningskontoret involverade tillsammans med socialförvaltningen/ socialnämnden som har det övergripande samordningsansvaret. Det är avgörande för det fortsatta arbetet för romsk inkludering att arbetet inkluderas i ordinarie budgetprocess för respektive nämnd och förvaltning för att avsätta medel inom respektive ansvarsområde.

12. Hur har arbetet genomförts i samarbete med andra aktörer? Exempelvis det civila samhället eller regionen.

Under 2017 inledde Uppsala kommun ett samarbete med Uppsala Läns Bildningsförbund (ULB) och Antidiskrimineringsbyrån Uppsala. ULB erhöll medel från Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällsfrågor (MUCF) för att bedriva hälsofrämjande insatser riktade till romer genom projektet ”Bygga förening, bygga kompetens, bygga broar - bygg upp dig själv!”

Målet med projektet var att romer bosatta i Uppsala skulle bilda en förening som representerar flera olika grupper av romer och tillsammans bli starkare som grupp. Detta var ett önskemål från minoriteten och som uttalades vid den workshop som genomfördes under arbetet med att ta fram en aktivitetsplan. ULB anställde en projektledare med romsk språk- och kulturkompetens och som arbetade i nära samverkan med Uppsala kommuns samhällsväglare under första halvåret av 2018. Uppsala kommuns samhällsväglare var ett stöd i att mobilisera målgruppen och mötesplats Kafé Romano fanns tillgängligt för att samlas och för att sprida, fånga upp och nå ut med information.

Kommunen har under hela utvecklingsperioden under såväl planering som vid genomförande av kunskapshöjande insatser samverkat med romska experter samt med myndigheter som Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Boverket samt Länsstyrelsen Uppsala län. Kommunen har också samverkat med lokala aktörer som Antidiskrimineringsbyrån Uppsala, Barnombudet i Uppsala län, Upplandsmuseet, Studieförbundet, Uppsala Läns Bildningsförbund och romska föreningar. Samverkan har också skett genom kunskaps- och erfarenhetsutbyten och flera av dessa aktörer har varit inbjudna och haft programkvällar med tema på Kafé Romano och där träffat representanter från minoriteten.

Samverkan har också skett med lokala aktörer och under flera år uppmärksammat särskilda dagar som den Internationella Romadagen, Resandefolkets högtidsdag samt Förintelsens minnesdag. Kommunen värdesätter samarbetet med lokala aktörer och anser att det är en framgångsfaktor som bidrar till att främja den nationella minoritetens rättigheter inom en rad områden.

Samhällsväglaren ansvarar för ett romskt brobyggarnätverk med deltagare från hela landet, vilka träffas regelbundet två till tre tillfällen per termin. Många av brobyggarna/samhällsväglarna arbetar tämligen självständigt och kan sakna någon att rådgöra med. Det finns många nya brobyggare/samhällsväglare som behöver få stöd och råd i sitt arbete och det är oerhört viktigt att träffas och utbyta erfarenheter med varandra.

Ett fungerande nätverk kan vara ett effektivt verktyg i uppdraget och Uppsala kommun förordar att staten finansierar ett sådant nationellt nätverk. Viktigt med utbyte av erfarenheter och att samlas för att diskutera och dela med sig av utmaningar i respektive kommun samt ta hjälp av varandra att nå ut med information till enskilda romer runt om i landet.

Under två veckor i juni 2019 fick Uppsala kommun möjlighet att ta emot den romske ungdomsambassadören från Uppsala som praktikant i två veckor. Praktikperioden var förlagd inom Fritid Uppsala, vid en av Uppsalas fritidsgårdar/fritidsklubbar, där ungdomsambassadören deltog i aktiviteterna under hela praktikperioden.

Ungdomsambassadören ansvarade för- och berättade om sitt uppdrag, om strategin för romsk inkludering, spred boken Antiziganismen i Sverige och ansvarade för ett besök på Upplandsmuseet tillsammans med ungdomar och personal från fritidsklubben där de tillsammans såg utställningen ”Drömmen om skolan – om romers kamp för utbildning”.

Tillsammans med Länsstyrelsen Uppsala län och Boverket kommer utbildningen ”Likabehandling av romer på bostadsmarknaden” att genomföras under första halvåret 2020. Utbildningstillfället riktar sig till kommunala- såväl som privatägda bostadsföretag samt till tjänstepersoner och politiker inom samhällsbyggnad eller motsvarande i hela region Uppsala. Samhällsväglare med romsk språk- och kulturkompetens och samordnare medverkade under hösten 2019 på Länsstyrelsen Uppsala län i ett frukostseminarium kring temat ”Likabehandling av romer på bostadsmarknaden”.

Under det gångna året har kommunen förlagt flera kompetenssatsningar på Upplandsmuseet som visade utställningen ”Drömmen om skolan – om romers kamp för utbildning”. En vandringsutställning med pedagogiskt material som tillkommit på initiativ av Erland Kaldaras Romska kulturcentret Malmö och Gunilla Stenberg/Hälsinglands museum.

13. Hur avser kommunen att fortsätta arbetet med romsk inkludering?

Samhällsväglaren med romsk språk- och kulturkompetens samt samordnaren för kommunens arbete med romsk inkludering har båda två tillsvidare tjänster inom Uppsala kommun och kommer att fortsätta samordna och driva kommunens arbete för romsk inkludering.

Utifrån inriktningsmålen i kommunens övergripande styrdokument mål och budget har socialnämnden två åtgärder som är direkt kopplade till kommunens fortsatta arbete med romsk inkludering. Socialnämnden kommer att fortsätta ansvara för samordningen för det kommunövergripande arbetet för romsk inkludering samt genomföra insatser riktade till romska barn och unga. Kommunen fortsätter arbeta för att romers levnadsvillkor och tillgång till sina rättigheter på lika villkor i samhället förbättras. Romska barn och unga ska få information om deras minoritetsrättigheter och aktiviteter ska genomföras för romska barn och unga för att öka deras delaktighet i kommunens processer och samråd.

Tillsammans med kommunstyrelsen kommer socialnämnden genomföra kompetenshöjande insatser om mänskliga rättigheter vilket förväntas ge ökad kunskap om mänskliga rättigheter och rättighetsbaserat arbetssätt.

I kommunens övergripande handlingsplan för mänskliga rättigheter formuleras att ge kunskapshöjande insatser inom området. Handlingsplanen kommer att utökas med ett nytt delområde som visar kommunens uppdrag att främja och uppfylla de nationella minoriteternas rättigheter. Kommunens fortsatta arbete med romsk inkludering synliggörs i handlingsplanen för att främja mänskliga rättigheter och på så sätt integreras det fortsatta arbetet för romsk inkludering i kommunens ordinarie strukturer.

Inom arbetsmarknadsförvaltningen pågår en flyttprocess av kontor och verksamheter med anledning av förvaltningens etablering av Utbildnings- och jobbcenter i

Boländerna och Gottsunda i Uppsala. Arbetsmarknadsförvaltningen kommer upplåta en aktivitetsbaserad plats (ABW-plats) till kommunens samhällsväglare med romsk språk- och kulturkompetens i dessa lokaler. Det kommer även fortsättningsvis att finnas möjlighet att boka mötesrum för mötesplatsen Kafé Romano i de nya lokalerna.

Kommunen fortsätter utveckla former för strukturerade samråd samt aktiviteter för att förbättra och genomföra samråd tillsammans med romska barn och unga.

Mänskliga rättigheter-året 2020

Uppsala kommunfullmäktige har beslutat att 2020 ska vara ett temaår för mänskliga rättigheter. Uppsala kommun ska vara en öppen och inkluderande kommun där lika rättigheter och möjligheter för varje människa är den rådande normen. Uppsala ska vara ett föredöme när det gäller skyddet av de mänskliga rättigheterna. Därför är 2020 ett temaår för mänskliga rättigheter. Under året kommer invånarna i Uppsala kunna delta i olika aktiviteter kopplade till temaåret. Läs mer på <https://www.uppsala.se/mr2020>.

Den 27 januari under Förintelsens minnesdag inleddes temaåret med att uppmärksamma dagen med ett särskilt program på Uppsala Konsert & Kongress samt med programpunkter under veckan på temat Vi minns Förintelsen som bjöd in till samtal om delaktighet, vikten av att minnas vår historia och att värna alla människors lika värde.

I slutet av året, den 3 – 5 december, står Uppsala kommun tillsammans med flera andra aktörer i kommunen och länet värd för Nordens största forum för mänskliga rättigheter, MR-dagarna eller Mänskliga Rättighetsdagarna. Arrangör är föreningen Ordfront med flera medarrangörer. Temat för MR-dagarna i Uppsala är Mänskliga rättigheter – en fråga om var du bor?

Det antiziganistiskt betingade utanförskapet är en del av samhällsstrukturen och det krävs tid, resurser och arbete för att kunna förändra det. Kommuner har en central och viktig roll i arbetet med att förbättra romers situation då kommuner ansvarar för verksamheter som är avgörande för romers möjligheter till inkludering i samhället. Även statliga verksamheter och myndigheter har en betydande roll i arbetet för mänskliga rättigheter och romsk inkludering. Utvecklingsarbete tar tid och kräver långsiktighet samt förutsätter samverkan mellan förenade resurser som kommuner, regioner och statliga myndigheter och i samverkan med det romska civilsamhället för att uppnå strategins intentioner och mål. Socialnämnden menar att samordning och brobygggarverksamhet är viktiga och avgörande framgångsfaktorer i implementeringen av strategin i de kommunala förvaltningarna såväl som hos den nationella minoriteten romer. En avgörande faktor är att det finns resurser för det fortsatta arbetet utifrån regeringens strategi för romsk inkludering. Att inrätta ett nytt långsiktigt statsbidrag för kommuners arbete för romsk inkludering är en viktig förutsättning för kommuners fortsatta arbete att nå strategins övergripande mål att *”den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom”*.

14. Konkretisera hur kvinnor/män, flickor/pojkar har nåtts av olika insatser.

Jämställdhet är ett prioriterat område i kommunen och ska genomsyra all verksamhet. Kommunen är noga med att försöka få en representation som är så jämställd som möjligt i både offentliga sammanhang som i arbetsgrupper. Gällande jämställdhet så är det ett eftersatt område inom minoritetspolitiken, det visar inte minst Lennart Rhodins utredning om en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88).

Till mötesplats Kafé Romano, som beskrivits tidigare i rapporten, har samhällsvägledaren bjudit in alla bosatta romer i Uppsala som kommunen har kännedom om oberoende av ålder eller kön. På Kafé Romano har såväl kvinnor som män deltagit.

15. På vilket sätt har kommunen arbetat rättighetsbaserat? Hur har kommunen säkerställt principen om icke-diskriminering?

Uppsala kommun har höga ambitioner när det gäller arbetet med mänskliga rättigheter. Genom åren har Uppsala arbetat aktivt med att främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering och rasism. Uppsala ska vara ett föredöme när det gäller skyddet av de mänskliga rättigheterna och genom ett aktivt och målinriktat arbete är målet att Uppsala kommun från 2020 ska vara en Mänskliga Rättigheterskommun (Human Right City). I år är Uppsala värdstad för MR-dagarna som kommer att hållas på Uppsala Konsert & Kongress den 3 – 5 december.

Kommunen har tagit fram en handlingsplan för att främja mänskliga rättigheter och i det arbetet har kommunen genomfört samråd och dialogmöten med föreningar och nationella minoriteter.

De mänskliga rättigheterna har stor påverkan på kommunens verksamheter. De mänskliga rättigheterna ställer krav på vad kommunen ska göra för sina invånare och vad kommunen inte får göra mot dem. Handlingsplanen ska vägleda nämnder och bolagsstyrelser i arbetet med att säkerställa respekten, skyddet för och främjandet av mänskliga rättigheter samt motverka diskriminering och rasism i enlighet med de åtgärdsområden som beskrivs så att kommunala, nationella och internationella åtaganden och mål uppnås. I all kontakt med kommunen ska individen bemötas på ett respektfullt och icke kränkande sätt och ingen människa ska bli missgynnad för att den tillhör en särskild grupp.

Kommunen har en central roll och ett stort ansvar för efterlevnad av de mänskliga rättigheterna i praktiken och ser att den grundläggande kunskapen om mänskliga rättigheter behöver öka. För att arbetet med mänskliga rättigheter ska få genomslag behöver mänskliga rättigheter konkretiseras och begripliggöras. Det handlar om att visa hur mänskliga rättigheter är en del av kommunal verksamhet och det vardagliga arbetet i praktiken.

Ett rättighetsbaserat arbetssätt

Uppsala kommun strävar efter ett rättighetsbaserat arbetssätt. Anställda i kommunen ska verka för att se till att kommunens invånare får sina rättigheter tillgodosedda, oavsett individuella förutsättningar. Kommunens arbete med mänskliga rättigheter handlar bland annat om att kommunens verksamheter ska fungera för alla oavsett

kön, ålder, etnisk tillhörighet, religion, trosuppfattning, sexuell läggning, könsidentitet eller funktionalitet. Diskriminering får inte förekomma och alla människors lika värde är en central del i kommunens arbete. Fokus i arbetet är att stärka delaktighet och tillgänglighet.

Under hösten 2019 har kommunen erbjudit introduktionsutbildningar i ett rättighetsbaserat arbetssätt för chefer och medarbetare. Introduktionsutbildningen har gett grundläggande kunskaper om de mänskliga rättigheterna kopplat till ett rättighetsbaserat arbetssätt där principen om icke-diskriminering är grundläggande. Utbildningen har innehållit både teori och praktiska övningar med utgångspunkt från rollen som medarbetare i Uppsala kommun.

Knutet till utbildningssatsning om rättighetsbaserat arbetssätt har ett metodmaterial tagits fram. Det omfattar såväl APT-material, som olika verktyg för att undersöka verksamhetens tillgänglighet och om verksamheten når alla målgrupper man vill nå, men också övningar och dilemmaberättelser som man kan använda för fortsatta dialoger på arbetsplatsen.

Uppsala kommun påbörjade ett rättighetsbaserat arbetssätt 2017 inom fyra verksamheter; Fritid Uppsala, Arbetsmarknad, förskola samt Uppsala konstmuseum. I juni 2017 höll Emerga, ett företag som hjälper offentlig sektor att arbeta med mänskliga rättigheter i praktiken, en workshop om ett rättighetsbaserat arbetssätt inom romsk inkludering med tjänstepersoner som arbetar inom de förvaltningar som är involverade i utvecklingsarbetet för romsk inkludering inom Uppsala kommun.

Introduktionsutbildningen i ett rättighetsbaserat arbetssätt som gavs för chefer och medarbetare under hösten 2019 togs fram utifrån ett politiskt uppdrag i kommunstyrelsens verksamhetsplan för 2019: "Rättighetsbaserat arbetssätt vidareutvecklas utifrån erfarenheter från pilotprojektet". Även i kommunens MR-plan, som omfattar alla nämnder och bolag, finns inskrivet att "ett rättighetsbaserat arbetssätt implementeras gradvis i organisationen". I kommunstyrelsens verksamhetsplan för 2020 är det uttryckt att kommunstyrelsen ska "stödja kommunens verksamheter med digitalt metodmaterial och utbildningar, i syfte att öka kunskapen om diskrimineringslagstiftningen, tillgänglighet, delaktighet och inflytande samt mänskliga rättigheter".

Under introduktionsutbildningen i ett rättighetsbaserat arbetssätt har bland annat kommunens utvecklingsarbete för romsk inkludering synliggjorts samt regeringens 20-åriga strategi för romsk inkludering som tydligt tar avstamp i de mänskliga rättigheterna och de begränsningar i tillgången till mänskliga rättigheter som romer dagligen möter i Sverige. Introduktionsutbildningen har även belyst kommunens särskilda skyldigheter gentemot de nationella minoriteterna utifrån Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och konventionerna till minoritetspolitiken.

16. Finns det något annat som ni vill att Länsstyrelsen/regeringen bör känna till om ert arbete?

I januari 2018 erbjöds Uppsalas femteklassare att se teaterföreställningen Katitzi på Reginateatern i Uppsala. Genomförandet skedde i samverkan mellan

socialförvaltningen, utbildningsförvaltningen, kulturförvaltningen, Reginateatern samt Ormteatern i Haninge.

Erbjudande om att se Katitzi, en dramatisering av Katarina Taikons första bok, gick ut till alla skolor via utbildningsförvaltningen centralt samt genom information på kubik.se, en webbsida för pedagoger som kulturförvaltningen ansvarar för. Katitzi var bearbetad för att anpassas som skolföreställning och sågs av 1 416 elever (56 stycken skolklasser) från 44 olika grundskolor i Uppsala, varav 5 fristående skolor, under perioden 23 – 26 januari 2018 och en offentlig föreställning på Reginateatern gavs den 28 januari.

Minoriteten behöver också mer kunskap och information om sina rättigheter. Just nu pågår ett arbete med att utveckla kommunens webbsida för att ge tydlig och tillgänglig information till alla nationella minoriteter om deras rättigheter.

Ett arbete pågår med att ta fram informationsfilmer om den nationella minoriteten romers rättigheter. Filmerna kommer vara animerade, inlästa på olika varieteter av romani chib och finnas tillgängliga på kommunens webbsida. En av filmerna handlar bland annat om rätten till modersmålsundervisning och rätten till språk och kultur. Av tidigare erfarenhet, inte minst i kontakt med andra kommuner, är korta informativa filmer en bra metod för att nå ut med information. Beslut att göra informationsfilmer har tagits vid tidigare samråd med minoriteten. Dialog om innehåll av informationsfilmerna förs med representanter från nationella minoriteten romer på Kafé Romano.

En film ska också göras som riktar sig till chefer och medarbetare inom kommunen. Filmen ska ligga på kommunens intranät och syftet med filmen är att lyfta fram kommunens skyldigheter gentemot rättighetsinnehavarna inom minoritetslagstiftningen.

Kommunen uppmärksammar sedan flera år Internationella Romadagen den 8 april, Resandefolkets högtidsdag den 29 september samt Förintelsens minnesdag den 27 januari. Vid dessa dagar har samverkan skett tillsammans med det romska civila samhället och dagarna har uppmärksammats med musikprogram och föredrag samt tal av politiker dit allmänheten har bjudits in. Programmen har annonserats i dagspress och spridits i sociala medier och genomförts på de olika kommunala kulturcentra i Uppsala samt på Uppsala konsert och kongress.

Nu senast var det Förintelsens minnesdag den 27 januari 2020 som Uppsala kommun uppmärksammar dagen med ett särskilt program på Uppsala Konsert & Kongress samt med programpunkter under veckan som bjuder in till samtal om delaktighet, vikten av att minnas vår historia och att värna alla människors lika värde. Länk till kommunens webbsida: <https://www.uppsala.se/kampanjsidor/vi-minns-forintelsen/>

Kommunen samverkar under läsåret 2019/2020 med Raoul Wallenberg Academy i arbetet med Kuben – ett metodarbete som handlar om att synliggöra skolans demokrati- och värdegrundsuppdrag samt att eleverna ska agera och ta eget ansvar. Arbetet med Kuben genomförs på Gränbyskolan med fokus på mänskliga rättigheter och de nationella minoriteterna med tonvikt på den nationella minoriteten romer. Gränbyskolan har haft ett flertal besök av samhällsvägledare med romsk språk- och kulturkompetens samt inbjuden extern romsk föreläsare som har berättat om romers historia och livssituation i ett flertal klasser.

I anslutning till projekt Kuben planeras i samverkan mellan socialförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen och Fredens hus att erbjuda ungdomar som avslutar

grundskolan feriejobb under tre veckor sommaren 2020. Ungdomarna ska under tre sommarjobsveckor få skapa en intresseväckande utställning genom att tolka rätten till en nationalitet och med fokus på svenska minoritetsgrupper i allmänhet och den romska minoriteten i synnerhet. Förberedelser, genomförande och uppföljning görs i samarbete och dialog med romer och tillsammans med kommunens samhällsväglare med romsk språk- och kulturkompetens samt samordnare.

Under 2020 kommer kommunen samverka med Fredens hus för att öka kunskapen om den nationella minoriteten romer bland skolelever samt kompetenssatsningar till personal inom kommunen. Genom att genomföra workshops och kunskapshöjande insatser för medarbetare i kommunen som har direktkontakt med Uppsalas invånare öka kunskapen och medvetenheten om romers historia, rättigheter och situation i det svenska samhället. De kunskapshöjande insatserna för medarbetare i kommunen tar avstamp i Socialstyrelsens *utbildningsmaterial I bemötandet tar framtiden form – romsk inkludering*. Ett utbildningsmaterial till stöd för socialtjänsten (2019, andra upplagan). Förberedelser, genomförande och uppföljning görs i samarbete och dialog tillsammans med kommunens samhällsväglare med romsk språk- och kulturkompetens samt samordnare. ”Fredens hus är en samlingsplats för fred, mänskliga rättigheter och möjligheter. Genom utställningar, projekt och pedagogisk verksamhet med fokus på barn och unga jobbar vi för social hållbarhet. Det handlar om fredsarbete på gräsrotsnivå för att främja jämställdhet, motverka rasism och intolerans och att träna konflikthantering och aktivt medborgarskap. Fredens hus ligger i Uppsala och är en ideell förening som arbetar i Dag Hammarskjölds anda sedan 2006”. Ovan citat taget från www.fredenshus.se/om-oss

Tillsammans med Länsstyrelsen Uppsala län och Boverket kommer utbildningen ”Likabehandling av romer på bostadsmarknaden” att genomföras under första halvåret 2020. Utbildningstillfället riktar sig till kommunala- såväl som privatägda bostadsföretag samt till tjänstepersoner och politiker inom samhällsbyggnad eller motsvarande i hela region Uppsala.

17. Länsstyrelsen önskar även en sammanfattning om hur arbetet med romsk inkludering har utvecklats i kommunen under 2016–2019, ca en A4-sida. (Här önskar Länsstyrelsen att ni lyfter fram det som ni själva anser är det viktigaste i ert arbete, era prioriteringar).

Med teaterföreställningen Katitzi som erbjöds för Uppsalas femteklassare ville kommunen öka kunskapen och förståelsen för svenskromsk historia, kultur och den nationella minoriteten romer samt möjliggöra för samtal i skolorna kring romers livssituation och mänskliga rättigheter.

Varje pedagog som tillsammans med sin klass såg föreställningen erhöll varsin bokkasse som de fick med sig till klassrummet. Kassen var fylld med Katitziboken, SO-boken ”*Antiziganismen i Sverige*” med lärarhandledning, information om romers historia och nuvarande situation i Sverige samt tips på länkar för fortsatta samtal och arbete i skolan med nationella minoriteter och mänskliga rättigheter.

Alla pedagoger med klasser har erbjudits efterföljande samtal med besök i klasserna för att få lyssna på den svenskromska historien. Under vårterminen genomfördes ett tiotal besök i skolklasser av samhällsväglaren med romsk språk- och kulturkompetens samt tillsammans med ett par andra romska föreläsare. Erbjudande

om efterföljande samtal och besök i klasserna har varit mycket uppskattat av pedagogerna och lärare hör fortfarande av sig för önskan om klassbesök.

Alla kompetenssatsningar och utbildningstillfällena som har genomförts under perioden som utvecklingskommun för romsk inkludering har lett till att fler medarbetare inom kommunen fått ökad kunskap för frågor om romsk inkludering och mänskliga rättigheter, minoritetslagstiftningen och ett rättighetsbaserat arbetssätt samt kommunens ansvar som skyldighetsbärare.

Kompetenssatsningarna har gett resultat då frågor och intresset har ökat samt förståelsen för romsk inkludering i kommunen. Arbetet för romsk inkludering och frågorna har blivit synligare genom åren som utvecklingskommun

En framgång har varit att kontakter har tagits även externt med såväl myndigheter såväl med lokala samarbetspartners. Kommunen värdesätter samarbetet med lokala aktörer och anser att det är en framgångsfaktor som bidrar till att främja den nationella minoritetens rättigheter inom en rad områden.

Tillsammans med lokala aktörer och tillsammans med det romska civilsamhället har kommunen sedan flera år uppmärksammat särskilda högtidsdagar viktiga för den nationella minoriteten romer.

För att utvecklingsarbetet med romsk inkludering ska vara hållbart och ge långsiktiga resultat togs initialt en aktivitetsplan fram och arbetet med att ta fram planen har varit värdefullt för utvecklingsarbetet. I den processen deltog medarbetare från olika förvaltningar vilka flera är kontaktpersoner internt för det fortsatta arbetet för romsk inkludering.

Kommunen fortsätter på många olika vis att verka för en aktiv delaktighet av målgruppen för att säkerställa romsk inflytande och för en god dialog med verksamheter. Det är ett arbete som pågår kontinuerligt och som kräver tid, resurser och förståelse för minoritetens utsatthet.

Det antiziganistiskt betingade utanförskapet är en del av samhällsstrukturen och det krävs tid, resurser och arbete för att kunna förändra det. Samordning och brobygggarverksamhet är viktiga och avgörande framgångsfaktorer i implementeringen av strategin i de kommunala förvaltningarna såväl som hos den nationella minoriteten romer. En avgörande faktor är att det finns resurser för det fortsatta arbetet utifrån regeringens strategi för romsk inkludering. Att inrätta ett nytt långsiktigt statsbidrag för kommuners arbete för romsk inkludering är en viktig förutsättning för kommuners fortsatta arbete för att nå strategins övergripande mål att *”den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom”*.

Socialnämnden

Eva Christiernin
Ordförande

Lotta von Wowern
Sekreterare

Frågor för utvecklingskommunernas rapportering till Länsstyrelsen avseende verksamhetsåren 2016–2019

Det är nu det fjärde och sista rapporteringstillfället för utvecklingskommunerna inom romsk inkludering. I regeringens utlysning för bidrag till utvecklingskommuner bedömdes kommunernas ansökan utifrån ett antal urvalskriterier som var viktiga för att ett förändringsarbete ska kunna ske. Årets rapportering återknyter till dessa kriterier.

Länsstyrelsen önskar ett uttömmande svar på varje enskild fråga.

1. Beskriv på vilket sätt arbetet med romsk inkludering varit politiskt förankrat?
2. Hur har arbetet förankrats hos den romska målgruppen i kommunen? Hur har romers delaktighet och inflytande säkerställts?
3. Hur har arbetet som genomförts tagit sin utgångspunkt i romers behov?
4. På vilket sätt har arbetet varit långsiktigt?
5. På vilket sätt har arbetet integrerats i kommunens ordinarie strukturer?
6. Hur har ansvaret för arbetet med romsk inkludering fördelats mellan olika funktioner/roller i kommunen?
7. Hur har kommunens kapacitet att arbeta med romsk inkludering förbättrats under perioden?
8. Vilka verksamhetsområden inom strategin har ni fokuserat på och varför?
9. Vilka metodutvecklingsinsatser har genomförts?
10. Vilka effekter bedömer ni att era utvecklingsinsatser har gett? Resonera både utifrån ett kommunalt och romskt perspektiv.
11. Hur ser de ekonomiska förutsättningarna ut för ett fortsatt arbete med romsk inkludering efter avslutad utvecklingsverksamhet?
12. Hur har arbetet genomförts i samarbete med andra aktörer? Exempelvis det civila samhället eller regionen.
13. Hur avser kommunen att fortsätta arbetet med romsk inkludering?
14. Konkretisera hur kvinnor/män, flickor/pojkar har nåtts av olika insatser.
15. På vilket sätt har kommunen arbetat rättighetsbaserat? Hur har kommunen säkerställt principen om icke-diskriminering?

Övrigt

16. Finns det något annat som ni vill att Länsstyrelsen/regeringen bör känna till om ert arbete?

17. Länsstyrelsen önskar även en sammanfattning om hur arbetet med romsk inkludering har utvecklats i kommunen under 2016–2019, ca en A4-sida. (Här önskar Länsstyrelsen att ni lyfter fram det som ni själva anser är det viktigaste i ert arbete, era prioriteringar).